

Evropski prostor visokog obrazovanja – Postizanje ciljeva

Komunike Konferencije evropskih ministara odgovornih za visoko obrazovanje Bergen, 19-20 maj 2005.

Mi, ministri odgovorni za visoko obrazovanje u zemljama učesnicama u Bolonja procesu, susreli smo se radi analize nakon pola perioda i kako bismo postavili ciljeve i prioritete na putu ka 2010. godini. Na ovoj konferenciji izrazili smo dobrodošlicu Armeniji, Azerbejdanu, Gruziji, Moldovi i Ukrajini kao novim zemljama učesnicama u Bolonja procesu. Svi dijelimo zajedničko razumijevanje principa, ciljeva i obaveza Procesu kako su iskazani u Bolonja deklaraciji i ostalim komunikacijama koji su slijedili sa ministarskih konferencija u Pragu i Berlinu. Potvrđujemo svoju odlučnost da koordiniramo naše politike kroz Bolonja proces kako bi ostvarili Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA) do 2010. godine i obavezujemo se da ćemo pomagati novim zemljama učesnicama da implementiraju ciljeve procesa.

I. Partnerstvo

Naglašavamo centralnu ulogu institucija visokog obrazovanja, njihovog osoblja i studenata kao partnera u Bolonja procesu. Njihova uloga u implementaciji Procesu postaje sve važnija sada kada su neophodne zakonske reforme većinom provedene i mi ih ohrabujemo da nastave da intenziviraju svoje napore u uspostavi Evropskog prostora visokog obrazovanja – EHEA. Pozdravljamo jasnu opredjeljenost za Proces institucija visokog obrazovanja širom Evrope i shvatamo da je potrebno vrijeme da se optimizira uticaj strukturalne promjene na nastavne programe i tako osigura uvođenje inovativnih procesa podučavanja i učenja koje Evropa treba.

Pozdravljamo podršku organizacija koje predstavljaju poslovne i društvene partnere i očekujemo pojačanu saradnje u pravcu dostizanja ciljeva Bolonja procesa. Pozdravljamo dalje doprinose međunarodnih institucija i organizacija koje su partneri u ovom procesu.

II. Procjenjivanje

Primjećujemo značajan napredak načinjen u pravcu naših ciljeva kako je to predstavljeno u *Opštem izvještaju 2003-2005* Grupe za praćenje Bolonja procesa, u izvještaju *EUA Trendovi IV* i u ESIB-ovom izvještaju *Bolonja studentskim očima*.

Na našem sastanku u Berlinu zatražili smo od Grupe za praćenje procjenu nakon pola perioda procesa, koja treba da se fokusira na tri prioriteta – stepenovani sistem studija, obezbjeđenje kvaliteta i priznavanje stepena i perioda studija. Iz izvještaja o procjeni primjećujemo da je načinjem značajan napredak u ove tri prioritete oblasti. Biće značajno osigurati konzistentan

napredak u svim zemljama učesnicama. Stoga vidimo potrebu veće podjele ekspertize za izgradnju kapaciteta i na institucionalnom i na državnom nivou.

Sistem stepenovanja

Primjećujemo sa zadovoljstvom da je dvo-ciklični sistem implementiran u značajnoj mjeri na više od polovine njime obuhvaćenih studenata u većini zemalja. Međutim, još uvijek postoje neke prepreke na prelazu između dva ciklusa. Nadalje, postoji potreba za većim dijalogom koji bi uključio vlade, institucije i društvene partnere kako bi se povećalo zapošljavanje diplomiranih čija je kvalifikacija bačelor uključivo i odgovarajuće pozicije u javnoj službi.

Usvajamo sveobuhvatni okvir za kvalifikacije u EHEA, koji obuhvata tri ciklusa (uključujući, unutar nacionalnog konteksta, mogućnost intermedijalnih kvalifikacija), generične deskriptore za svaki ciklus bazirane na rezultatima učenja i sposobnostima te raspone bodova u prvom i drugom ciklusu. Obavezujemo se da ćemo izgrađivati nacionalne okvire za kvalifikacije kompatibilne sa sveobuhvatnim okvirom za kvalifikacije u EHEA do 2010. i da ćemo započeti rad na ovome do 2007. godine. Molimo Grupu za praćenje da nas izvještava o implementaciji i daljnjem razvoju sveobuhvatnog okvira.

Naglašavamo značaj obezbjeđivanja komplementarnosti između sveobuhvatnog okvira za EHEA i predloženog šireg okvira za kvalifikacije za cjeloživotno učenje koji obuhvata opšte obrazovanje kao i stručno obrazovanje i trening koji se sada razvijaju u Evropskoj Uniji kao i među zemljama učesnicama. Tražimo od Evropske Komisije da konsultuje sve članice u Bolonja procesu u toku rada na ovome.

Osiguranje kvaliteta

Skoro su sve države obavile pripreme za system osiguranja kvalitetakoji je baziran na kriterijumima postavljenim u Berlinskom komuniqueu uz visoki stepen saradnje i povezivanja. Međutim, još se mora napredovati pogotovo u odnosu na učešće studenata i na međunarodnu saradnje. Nadalje, podstičemo institucije visokog obrazovanja da nastave svoj napor u proširenju kvaliteta svojih aktivnosti kroz sistematično uvođenje internih mehanizama i njihove direktne povezanosti sa vanjskim osiguranjem kvaliteta.

Usvajamo standarde i smjernice za obezbjeđenje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja kako ih je predložila Evropska mreža agencija za osiguranje kvaliteta - ENQA. Obavezujemo se da ćemo uvesti predloženi model kontrole agencija za obezbjeđenje kvaliteta na nacionalnoj osnovi poštujući zajednički usvojene smjernice i kriterije. Pozdravljamo principe Evropskog registra agencija za obezbjeđenje kvaliteta baziran na nacionalnoj reviziji. Tražimo da praktični dio implementacije dalje razvija EHQA u saradnje sa EUA, EURASHE i ESIB-om sa našim izvještavanjem kroz Grupu za praćenje. Podvlačimo značaj saradnje između nacionalno priznatih agencija s obzirom na proširenje odluka koje se odnose na zajedničko priznavanje akreditacije ili obezbjeđenja kvaliteta.

Priznavanje diploma i perioda studija

Ustanovili smo da je 36 od 45 država učesnica ratifikovalo Lisabonsku konvenciju o priznavanju. Podstičemo one koje to još nisu učinile da što prije ratifikuju Konvenciju. Obavezujemo se da ćemo osigurati punu implementaciju njenih principa i ugraditi ih u nacionalno zakonodavstvo kako priliči. Bilježimo da je do sada 36 od 45 država sudionica ratificiralo Lisabonsku konvenciju o priznavanju kvalifikacija. Potičemo one koji to još nisu uradili da ratificiraju Konvenciju bez odlaganja. Obećavamo da ćemo osigurati potpunu implementaciju njenih principa i njihovo uključenje u nacionalno zakonodavstvo kako je primjereno. Pozivamo sve zemlje učesnice da se pozabave problemima priznavanja koje su identifikovale ENIC/NARIC mreže. Napravićemo nacionalne akcijske planove kako bi popravili kvalitet procesa koji se vežu uz priznavanje inostranih kvalifikacija. Ovi planovi će biti dio nacionalnog izvještaja svake zemlje za narednu Ministarsku konferenciju. Izražavamo podršku dodatnim tekstovima uz Lisabonsku konvenciju o priznavanju i pozivamo sve nacionalne autoritete i druge učesnike u procesu da priznaju udružene diplome koje se izdaju u dvije ili više zemalja u EHEA.

Razvoj nacionalnih i europskih okvira za kvalifikaciju vidimo kao mogućnost da se cjeloživotno učenje dalje ugrađuje u visoko obrazovanje. Radićemo sa institucijama visokog obrazovanja i drugima kako bi popravili priznavanje prethodnog učenja, uključujući, tamo gdje je to moguće, neformalno i neslužbeno učenje kao elemente za pristup u visoko obrazovanje.

III. Daljnji izazovi i prioriteti

Visoko obrazovanje i istraživanje

Naglašavamo važnost visokog obrazovanja u daljnjem unapređivanju istraživanja i važnost istraživanja u potpori visokog obrazovanja za ekonomski i kulturni razvoj naših društava i društvene povezanosti. Bilježimo da naponi za uvođenje strukturalne promjene i poboljšanje kvaliteta podučavanja ne bi trebali umanjivati napore za jačanje istraživanja i inovacija. Zbog toga naglašavamo važnost istraživanja i istraživačke obuke u održavanju i poboljšanju kvaliteta i povećavanja konkurentnosti i privlačnosti EHEA. S obzirom na postizanje boljih rezultata priznajemo potrebu za poboljšanjem saradnje između sektora visokog obrazovanja i drugih istraživačkih sektora kroz pojedine države i između EHEA i Evropskog istraživačkog prostora.

Za postizanje ovih ciljeva, stepen doktorskih kvalifikacija treba biti u potpunosti ujednačen s EHEA sveobuhvatnim okvirom za kvalifikacije koristeći pristup koji se temelji na rezultatima. Središnja komponenta doktorske obuke je unapređenje znanja kroz originalno istraživanje. Uzimajući u obzir potrebu za strukturiranim doktorskim programima i potrebu za transparentnim nadzorom i procjenom, konstatujemo da bi ukupnim obvezama trećeg ciklusa u većini država odgovarale 3-4 godine redovnog studija. Stimuliramo univerzitete da osiguraju da doktorski programi promoviraju interdisciplinarno obučavanje i razvoj prenosivih vještina na taj način uzimajući u obzir potrebe šireg tržišta rada. Trebamo postići ukupni porast u broju doktorskih kandidata koji će preuzeti istraživačke karijere unutar EHEA. Mosmatramo učesnike trećeg ciklusa i kao studente i kao istraživače početnike. Zadužili smo Grupu za praćenje Bolonjskog procesa da pozove Evropsku asocijaciju univerziteta (EUA) zajedno s drugim zainteresiranim

partnerima da pripreme izvještaj o daljnjem razvoju osnovnih principa za doktorske programe, koji će se prezentirati ministrima 2007. godine. Preopterećenost doktorskih programa se mora izbjegavati.

Socijalna dimenzija

Socijalna dimenzija Bolonjskog procesa je sastavni dio EHEA i potreban uslov za privlačnost i konkurentnost EHEA. Zbog toga obnavljamo obvezu stvaranja kvalitetnog visokog obrazovanja jednako dostupnog svima i naglašavamo potrebu za odgovarajućim uslovima za studente tako da oni mogu završiti svoje studije bez prepreka koje su povezane s njihovim društvenim i ekonomskim porijeklom. Socijalna dimenzija uključuje mjere koje su poduzele vlade da bi pomogle studentima, osobito iz socijalno ugroženih skupina, u finansijskim i ekonomskim aspektima i da bi im osigurale službe za savjetovanje s obzirom na proširenje pristupa.

Pokretljivost

Priznajemo da pokretljivost studenata i osoblja među državama učesnicama ostaje jedan od ključnih ciljeva Bolonjskog procesa. Svjesni mnogih preostalih izazova koji se trebaju savladati, ponovno potvrđujemo našu obvezu olakšavanja prenosivosti grantova i zajmova gdje je potrebno zajedničko djelovanje, kako bi pokretljivost unutar EHEA postala stvarnom. Pojačat ćemo svoje napore kako bismo uklonili prepreke za pokretljivost olakšavajući dobivanje viza i radnih dozvola i ohrabrujući sudjelovanje u programima pokretljivosti. Potičemo institucije i studente na punu upotrebu programa pokretljivosti, zastupajući potpuno priznavanje perioda studija unutar takvih programa.

Privlačnost EHEA i saradnja s drugim dijelovima svijeta

Evropski prostor visokog obrazovanja mora biti otvoren i trebalo bi biti privlačan za druge dijelove svijeta. Naš doprinos provođenju obrazovanja za sve bi se trebao temeljiti na principu održivog razvoja i biti u skladu s tekućim međunarodnim poslovima na razvijanju smjernica pružanja kvaliteta prekograničnog visokog obrazovanja. Neprestano ponavljamo da međunarodna akademska saradnja i akademske vrijednosti treba da prevladaju.

Vidimo Europsko područje visokog obrazovanja kao partnera sa sistemima visokog obrazovanja u drugim regionima u svijetu, koji podstiče uravnoteženu razmjenu studenata i osoblja i saradnju između visokoobrazovnih institucija. Naglašavamo važnost međukulturalnog razumijevanja i poštovanja. Radujemo se povećanju razumijevanja Bolonjskog procesa na drugim kontinentima dijeleći naše iskustvo procesa reforme sa susjednim regijama. Naglašavamo potrebu za dijalogom o pitanjima zajedničkog interesa. Vidimo potrebu za prepoznavanjem partnerskih regija i za povećanjem razmjene ideja i iskustava s tim regijama. Molimo Grupu za praćenje Bolonjskog procesa da razradi i usaglasi strategiju za vanjsku dimenziju.

IV. Procjenjivanje napretka do 2007.

Zadužujemo Grupu za praćenje Bolonjskog procesa da nastavi i širi proces procjenjivanja i donese izvještaj na vrijeme za slijedeću Ministarsku konferenciju. Očekujemo da se procjenjivanje temelji na prikladnoj metodologiji te da se nastavi na poljima sistema ocjenjivanja, osiguranja kvalitete i priznavanja diploma i perioda studija i do 2007. mi ćemo u potpunosti implementirati ova tri posredna prioriteta.

Posebno ćemo tražiti napredak u:

- provođenju standarda i smjernica za osiguranje kvalitete kao što je predloženo u ENQA izvještaju;
- provođenju nacionalnih okvira za kvalifikacije;
- dodjeljivanju i priznavanju zajedničkih studija, uključujući i one na doktorskom nivou;
- stvaranju prilika za načine fleksibilnog učenja u visokom obrazovanju, uključujući postupke za priznavanje prijašnjeg učenja.

Takođe zadužujemo Grupu za praćenje Bolonjskog procesa za prezentiranje usporedivih podataka o pokretljivosti osoblja i studenata, kao i o socijalnom i ekonomskom stanju studenata u zemljama učesnicama kao temelj za buduće procjenjivanje i izvještavanje u vrijeme iduće Ministarske konferencije. Buduće procjenjivanje će trebati uzeti u obzir socijalne dimenzije koje su opisane gore.

V. Pripreme za 2010.

Oslanjajući se na dosadašnja postignuća Bolonjskog procesa, želimo stvoriti Europsko područje visokog obrazovanja koje će se temeljiti na principima kvaliteta i transparentnosti. Moramo cijeniti naše bogato naslijeđe i kulturnu različitost u doprinosu društvu baziranom na znanju. Obećavamo da ćemo podržati principe javne odgovornosti za visoko obrazovanje u kontekstu složenih modernih društava. Kako je visoko obrazovanje smješteno na raskršću istraživanja, obrazovanja i inovacija, ono je također ključ evropske konkurentnosti. Kako se približavamo 2010., poduzimamo sve kako bismo osigurali da visokoobrazovne institucije uživaju potrebnu autonomiju za provođenje dogovorenih reformi i priznajemo potrebu za održivim finansiranjem institucija.

Europsko područje visokog obrazovanja je strukturirano u tri ciklusa, gdje svaki nivo ima funkciju pripremanja studenta za tržište rada, za daljnju izgradnju sposobnosti i za aktivnu građansku ulogu. Sveobuhvatni okvir za kvalifikacije, dogovoreni set evropskih standarda i smjernica za osiguranje kvalitete i priznavanje diploma i perioda studija su takođe ključne karakteristike strukture EHEA.

Podržavamo strukturu načina praćenja koja je određena u Berlinu, s uključivanjem Obrazovne internacionale (EI) Panevropske strukture, Europske asocijacije za osiguravanje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA) i Europske asocijacije industrijskih i uposleničkih konfederacija (UNICE) kao novih savjetodavnih članova Grupe za praćenje Bolonjskog procesa.

Kako Bolonjski proces vodi uspostavljanju EHEA, moramo razmotriti odgovarajuće aranžmane koji su potrebni za podršku kontinuiteta razvoja i poslije 2010. i molimo Grupu za praćenje Bolonjskog procesa da istraži ova pitanja.

Slijedeću ćemo Ministarsku konferenciju održati u Londonu 2007. godine.

45 država učestvuje u Bolonjskom procesu i članice su Grupe za praćenje procesa: Albanija, Andora, Armenija, Austrija, Azerbejdžan, Belgija (flamanska i francuska zajednica), Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Gruzija, Njemačka, Grčka, Vatikan, Mađarska, Island, Irska, Italija, Latvija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Malta, Moldavija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunjska, Rusija, Srbija i Crna Gora, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švicarska, „bivša jugoslavenska republika Makedonija“, Turska, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo. Dodatno, Europska Komisija je član Grupe za praćenje Bolonjskog procesa s pravom glasa.

Vijeće Europe, Nacionalna udruženja studenata u Europi (ESIB), Pan-europska struktura međunarodnog obrazovanja (EI), Europska asocijacija za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju (ENQA), Europska asocijacija sveučilišta (EUA), Europska asocijacija institucija visokog obrazovanja (EURASHE), Europski centar za visoko obrazovanje (UNESCO-CEPES) i Europska asocijacija industrijskih i uposleničkih konfederacija (UNICE) su savjetodavni članovi Grupe za praćenje Bolonjskog procesa.